

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grzegorz Krężolek
Sędziowie:	SSA Maria Kus-Trybek SSA Regina Kurek (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2013 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa S. M.

przeciwko M. K. i P. S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 20 lutego 2013 r. sygn. akt VII GC 275/12

oddala apelację i zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 2 700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

I ACa 1098/13

UZASADNIENIE

Powód S. M. domagał się zasądzenia solidarnie od pozwanych M. K. i P. S. kwoty 110 000 zł tytułem zwrotu zaliczki jaką uiścił na poczet zakupu koparki, od której to umowy następnie odstąpił wobec niedostarczenia mu tego sprzętu.

W odpowiedzi na pozew pozwani, nie kwestionując, że otrzymali od powoda zaliczkę w objętej sporem wysokości wnieśli o oddalenie powództwa wskazując, że koparka nie została dostarczona powodowi bowiem nie uiścił on w umówionym terminie całej kwoty wynikającej z faktury pro forma co było warunkiem realizacji dostawy. Wskazali, że odstąpienie od umowy przez powoda było nieuzasadnione.

Wyrokiem z dnia 20 lutego 2013r Sąd Okręgowy w Kielcach zasądził od pozwanych M. K. i P. S. solidarnie na rzecz S. M. kwotę 110 000 zł (sto dziesięć tysięcy złotych) z odsetkami w wysokości 13% rocznie od dnia 8.09.2012r. i z każdorazowymi odsetkami ustawowymi do dnia zapłaty oraz kwotę 3 617 zł (trzy tysiące sześćset siedemnaście

złoty) tytułem kosztów procesu; oraz nakazał pobranie od M. K. i P. S. solidarnie na rzecz Skarby Państwa – Sądu Okręgowego w Kielcach kwoty 5500 zł (pięć tysięcy pięćset złotych) tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej;

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy wydał po ustaleniu następującego stanu faktycznego.

Powód S. M. zamówił u pozwanych minikoparkę S. S. i na poczet ceny uiścił kwotę 110 000 zł w dwóch ratach tj. 100 000 zł w dniu 21.06.2012r za dowodem KP i w dniu 3.07.2012r za pokwitowaniem . Zamówienie było poprzedzone uzgodnieniami stron między innymi co do ceny sprzętu w wyniku czego pozwani wystawili fakturę pro forma nr (...) z dnia 21.06.2012r opiewającą na kwotę 131 241 zł z VAT Jako formę płatności wskazano przelew, który miał być zrealizowany do 28.06.2012r. Fakturę tę powód potwierdził swoim podpisem co do zapisów w niej zawartych. Do dnia 28.06.2012r powód uiścił na poczet ceny kwotę 100 000 zł, a następnie na żądanie pozwanych 3.07.2012r dalsze 10 000 zł. Koparka nie została powodowi dostarczona i w dniu 31.07.2012r powód zażądał zwrotu zaliczki .. Pismem z dnia 3.08.2012r pozwani wskazali, że w związku z brakiem zapłaty całej należności wynikającej z faktury pro forma dostarczenie koparki jest niemożliwe. W piśmie z dnia 8.08.2012r powód zażądał wykonania umowy wskazując, że wpłacona kwota zaliczki jest zgodna z umowa stron w tym zakresie, a następnie w piśmie z dnia 3.09.2012r złożył oświadczenie o odstąpieniu od umowy sprzedaży i żądał zwrotu zaliczki

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił u na podstawie wskazanych wyżej dokumentów ,zeznań stron procesu i świadków T. M., W. C., A. R..

Poczyniwszy powyższe ustalenia Sąd Okręgowy, w rozważaniach prawnych stwierdził, co następuje :

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie uzasadnione.

Nie budzi wątpliwości , że strony wiązała umowa sprzedaży. Umowa sprzedaży jest umową zobowiązującą, a zapłata ceny i wydanie sprzedanej rzeczy są obowiązkami stron tej umowy powstającymi z chwilą zawarcia umowy. Przy sprzedaży jako umowie wzajemnej świadczenia stron powinny być spełnione równocześnie, chyba że m.in. z umowy stron wynika, że jedna ze stron obowiązana jest do wcześniejszego świadczenia (art. 488 § 1 k.c.). Z powołanego przepisu wynika zatem, że obowiązek świadczenia istnieje, ulega jednak odroczeniu w czasie.

Zanalizował Sąd Okręgowy, iż spór między stronami sprowadzał się do tego czy przed wykonaniem dostawy koparki powód miał zapłacić całą wynikającą z faktury należność i to było warunkiem dostarczenia sprzętu czy też z umowy stron wynikało ,że koparka miała być dostarczona jedynie po wpłaceniu zaliczki w kwocie 100 000 zł.

W ocenie Sądu Okręgowego treść zaakceptowanej przez powoda faktury świadczy o tym, że pozwani mieli dostarczyć mu koparkę pod warunkiem zapłaty przez niego do dnia 28.06.2012r całej należności z niej wynikającej tj. kwoty 131 241 zł. Niewątpliwie powód tej kwoty nie uiścił. Zdaniem Sadu I instancji, bez znaczenia pozostają dla tego ustalenia okoliczności akcentowane przez pozwanych a dotyczące braku środków finansowych po stronie powoda, okoliczności związane ze staraniem się przez niego o uzyskanie kredytu na zakup czy też dofinansowania z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i wykazywane przez powoda efekty tych starań.

Sąd Okręgowy stwierdził, że powód nie mógł żądać skutecznie od pozwanych wykonania umowy skoro nie wykonał swojego świadczenia pieniężnego , od którego zależało wykonanie przez pozwanych świadczenia niepieniężnego tj. dostarczenia koparki. Z tego też powodu , nie miał podstaw do skorzystania z ustawowego prawa odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 491 kc ze wszystkimi tego konsekwencjami.

Argumentował Sąd Okręgowy, iż powód zrezygnował jednak z transakcji i nie ma podstaw do przyjęcia aby pozwani nie mieli obowiązku zwrócić mu uiszczonej na poczet ceny zaliczki w kwocie pozwym objętej. W momencie rezygnacji powoda z umowy tj. 3.09.2012r zaliczka stała się świadczeniem nienależnym , gdyż podstawa tego świadczenia odpadła w rozumieniu art. 410 § 2 kc.(cel świadczenia nie został osiągnięty). W konsekwencji ,zdaniem Sądu Okręgowego, z chwilą rezygnacji z transakcji pozwani stali się dłużnikami powoda , a kwota 110 000 zł stała się

należnością (wierzytelnością) tego ostatniego (art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1k.c.). Powód uzyskał tym samym skuteczne roszczenie o zwrot uiszczonej zaliczki.

Zobowiązanie do zwrotu nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy. Oznacza to, że termin spełnienia takiego świadczenia musi być wyznaczony zgodnie z art. 455 k.c., a więc niezwłocznie po wezwaniu skierowanym przez zubożonego. Takie wezwanie z terminem wykonania zobowiązania zostało zawarte w piśmie zawierającym odstąpienie od umowy. Termin ten upływał w dniu 7.09.2012r a zatem odsetki zostały zasądzone od upływu terminu w wysokości ustawowej (art. 481 kc).

O kosztach postępowania orzeczono na mocy art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 kpc i jak wskazał Sąd Okręgowy obejmują one opłatę od pozwu w wysokości 5500 zł , opłatę od pełnomocnictwa -17 zł i wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 3600 zł

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożyli pozwani zaskarżając powyższe orzeczenie w całości i zarzucając :

1. sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego wskutek naruszenia przepisów postępowania , które miało wpływ na wynik sprawy , a mianowicie naruszenie przepisów art. 233 § 1 k.p.c tj .zasady swobodnej oceny dowodów poprzez dokonanie ustalenia nie znajdującego oparcia w materiale sprawy dowodowym, że powód "zrezygnował z transakcji"
2. naruszenie prawa materialnego , a mianowicie art. 405 kc w zw. z przepisem art. 410 § 2 k.c poprzez ich błędne zastosowanie polegające na przyjęciu , że pozwani zobowiązani są do zwrotu otrzymanej na poczet ceny kwoty na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu z uwagi na nie osiągnięcie celu świadczenia podczas gdy powołane wyżej przepisy nie powinny znaleźć zastosowania , gdyż w świetle ustaleń Sądu strony sporu wiązała umowa sprzedaży stanowiąca podstawę prawną świadczenia powoda
3. niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy wskutek naruszenia przepisów postępowania mającego wpływ na wynik sprawy, a mianowicie naruszenie art. 328 § 2 k.p.c polegające na niewyjaśnieniu podstawy prawnej i faktycznej wydanego wyroku
4. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c tj. zasady swobodnej oceny dowodów polegające na przypisaniu braku znaczenia dowodom z zeznań pozwanych , świadków T. M. (2) i W. C. (2) oraz powoda w zakresie w jakim dotyczą one pochodzenia środków finansowych , które następnie zostały przez powoda zapłacone pozwany na poczet ceny , braku możliwości zapłaty przez powoda pozostałej części ceny oraz okoliczności związanych ze staraniem się powoda o kredyt- a zatem oparcie orzeczenia na nie wszechstronnym materiale dowodowym – podczas gdy powyższe kwestie mają istotne znaczenie w kontekście ustalenia , że powód nie miał środków koniecznych do zapłaty pozostałej części ceny
5. naruszenie przepisu art. 233 § 1 k.p.c tj. zasady swobodnej oceny dowodów mające wpływ na wynik sprawy poprzez pominięcie dowodów w postaci faktury nr (...) z dnia 20 czerwca 2012r , potwierdzenia przelewu z dnia 27 czerwca 2012r oraz zeznań pozwanych świadczących o poniesionych przez nich kosztach związanych z wykonaniem zawartej umowy i w konsekwencji przyjęcie , że pozwani zostali wzbogaceni o kwotę 110.000 zł.

Podnosząc powyższe zarzuty wniesli o :

- zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów postępowania za I instancję wraz z kosztami zastępstwa procesowego

ewentualnie o :

- uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego .

W oparciu o dowody znajdujące się w aktach sprawy, Sąd Apelacyjny, ustalenia Sądu Okręgowego uzupełnił w poniżej przedstawionym zakresie.

Umowa między stronami była taka, że powód zapłaci kwotę 100.000 zł w dacie 21.06.2012r, zaś pozwani sprowadzają maszynę na dzień 28.06.2012 r i wtedy powód miał zapłacić resztę należności (dowód : zeznania pozwanego P. S. K- 111)

Pomiędzy 21 a 28.06.2012r strony ustaliły, że pozwani otrzymają od powoda pieniądze za pośrednictwem banku w ciągu 14 dni od daty dostarczenia maszyny (dowód : zeznania pozwanego P. S. K- 111)

Pozwani mówili, że dostarczą koparkę w ciągu tygodnia od daty wpłacenia kwoty 100.000 zł i reszta pieniędzy miała być dopłacona przez powoda w momencie sprowadzenia koparki i wydania jej powodowi; po otrzymaniu koparki przez powoda (dowód : zeznania świadka W. C. (2) K – 209, zeznania świadka T. M. (2) K- 107 verte)

Pismem z dnia 3 sierpnia 2012r pozwani poinformowali powoda , iż czekają na dostarczenie przez producenta niezbędnych certyfikatów dot. koparki a nadto , że pozostaje do dopłaty przez powoda kwota 21. 241 zł i w związku z powyższym nie ma możliwości wcześniejszego odbioru koparki (dowód : pismo pozwanych K – 22)

Pismem z dnia 8 sierpnia 2012r powód zwrócił się do pozwanych o potwierdzenie ostatecznego terminu dostawy koparki na dzień 9 sierpnia 2012r zaznaczając, iż brak odpowiedzi potraktuje jako niewywiązanie się z umowy ze skutkami wynikającymi z art. 491 k.c. W powyższym piśmie poinformował również pozwanych ,iż kwotę 21.241 zł wpłaci w momencie wydania zamówionego sprzętu wraz z kompletem dokumentów dot. koparki (dowód : pismo powoda z dnia 8 sierpnia 2012r K- 23)

W odpowiedzi na powyższe , pozwani pisemnie poinformowali powoda, że jeżeli zamierza dopłacić należną im kwotę w chwili odbioru maszyny to termin jej dostawy przewidują na dzień 31 sierpnia 2012r (dowód : pismo pozwanych z 10.08 2012r K – 25)

W związku z niedotrzymaniem przez pozwanych ustalonego terminu – wskazanego przez pozwanych jako ostateczny termin dostawy koparki na dzień 31.08.2012r – pismem z dnia 3 września 2012r powód odstąpił od umowy (pismo powoda z 3.09.2012r K- 26)

Dokonując powyższych ustaleń faktycznych Sąd Apelacyjny oparł się na przedłożonych przez strony dokumentach (pismach) , których prawdziwości żadna ze stron nie kwestionowała a ponadto poczynił ustalenia faktyczne na podstawie zeznań stron oraz świadków. W połączeniu z treścią dokumentów są one wiarygodne i razem tworzą ciąg logicznych zdarzeń.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Zarzuty apelacji w znacznej części okazały się zasadne i trafne, jednak w ostatecznym rozrachunku wyrok sądu I instancji odpowiada prawu.

Zgodnie z art. 382 k.p.c sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Kognicja sądu apelacyjnego obejmuje zatem "rozpoznanie sprawy" i to w taki sposób, w jaki mógł i powinien uczynić to sąd pierwszej instancji , którego wyłączna funkcja rozpoznawcza nie budzi żadnych wątpliwości. W każdej sytuacji podstawą wyroku sądu apelacyjnego – podobnie jak sądu pierwszej instancji- są dokonane przez ten sąd ustalenia faktyczne , czego nie zmienia możliwość posłużenia się przez sąd odwoławczy dorobkiem sądu pierwszej instancji i uznania ustaleń za własne. Należy przy tym podkreślić – co mocno zaakcentował Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z dnia 23 marca 1999 III CZP 59/98 OSN 1999 z. 7-8 poz. 124 , której nadano moc zasady prawnej – że ustalenia sądu pierwszej instancji nie są dla sądu drugiej instancji wiążące, zatem obowiązek dokonawania ustaleń istnieje niezależnie od tego, czy wnoszący apelację podniósł zarzut dokonania wadliwych ustaleń faktycznych lub ich braku. Dokonanie przez sąd drugiej instancji ustaleń

faktycznych umożliwia temu sądowi- stając się zarazem jego obowiązkiem- ustalenie podstawy prawnej wyroku, a więc dobór właściwego przepisu prawa materialnego , jego wykładnię oraz podjęcie aktu subsumpcji. Zgodnie z podstawowymi zasadami procesu cywilnego, określającymi relacje między stroną i sądem , sąd apelacyjny – bez względu na stanowisko stron oraz zakres zarzutów- powinien stosować właściwe przepisy prawa materialnego, a więc także usunąć ewentualne błędy prawne sądu pierwszej instancji .Nienaprawienie tych błędów byłoby równoznaczne ze świadomym ich powieleniem w postępowaniu rozpoznawczym na wyższym szczeblu instancji , czego – zważywszy na istotę wymiaru sprawiedliwości i cele postępowania odwoławczego – nie można zaaprobować. Oczywiście jest, że sąd drugiej instancji musi samodzielnie dokonać materialnoprawnej oceny dochodzonego roszczenia. Nie może natomiast tego dokonać bezprawnie – zgodnie z zasadami prowadzenia postępowania dowodowego- ustalonego stanu faktycznego.

Wskazać przy tym należy, że istotą postępowania apelacyjnego jest ponowne rozpoznanie sprawy. Z art. 378§ 1 kpc wynika obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza powinność wzięcia pod uwagę i rozważenia wszystkich zgłoszonych w apelacji zarzutów i wniosków (por. post. SN z 21.08.2003r III CKN 392/01, OSN 2004/10/151, wyrok SN z 13.01.2006 III CSK 5/05 niepublik, wyrok SN z 23.02.2006 II CSK 133/05 niepublik) Postępowanie prowadzone przez sąd apelacyjny jest także postępowaniem rozpoznawczym, co wskazuje na obowiązek , ograniczony jedynie zakresem zaskarżenia , usunięcia wszystkich stwierdzonych naruszeń prawa materialnego popełnionych przez sąd I instancji. W odniesieniu do naruszeń prawa procesowego sąd odwoławczy związany jest podniesionymi w apelacji zarzutami (por. uchwałę 7S SN z 31.01.2008 III CZP 49/07 OSN 2008 /6/55 , post. SN z 25.02.2009 II CSK 501/08)

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zarzut naruszenia przepisów postępowania był uzasadniony.

W związku z powyższym, poczynione przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne sąd drugiej instancji uzupełnił w oparciu o materiał dowodowy zebrany przez Sąd I instancji, jednak w istotnej części inaczej go ocenił i zinterpretował.

Mianowicie : w ustalonym stanie faktycznym strony zawarły umowę kupna – sprzedaży koparki uzgadniając, iż zapłata części ceny w kwocie 100.000 zł nastąpi w dniu 21 czerwca 2012r . Powyższą kwotę w tym dniu powód zapłacił. Koparka miała być sprowadzona w terminie jednego tygodnia od dnia 21 czerwca 2012r czyli w dniu 28 czerwca 2012r i wówczas powód miał dopłacić resztę ceny. Poza sporem pozostaje, iż w tym dniu koparka nie została sprowadzona zaś powód nie dopłacił reszty ceny. Pismem z dnia 8 sierpnia 2012r powód wyznaczył dodatkowy termin na dostarczenie zamówionego towaru wskazując dzień 9 sierpnia 2012r z zaznaczeniem, iż brak odpowiedzi potraktuje jako niewykonanie umowy ze skutkami wynikającymi z art. 491 k.c. W odpowiedzi na powyższe pozwani wskazali termin dostawy na dzień 31 sierpnia 2012r akceptując stanowisko powoda , iż w chwili odbioru maszyny dopłaci resztę należności.

Skoro tak – to z całokształtu okoliczności sprawy ewidentnie wynika, iż strony umówiły się , że część ceny, w formie zaliczki, powód jest zobowiązany zapłacić wcześniej zaś pozostałe świadczenia obu stron będą spełnione równocześnie – w dacie dostarczenia koparki powód miał dopłacić resztę ceny. Termin dostawy ustalono na dzień 28. 06.2012r i w tym dniu koparka winna być wydana powodowi za dopłatą , z jego strony , pozostałej należności. Z tak skonstruowanej umowy wzajemnej pozwani nie wywiązali się, zatem wobec ich zwłoki powód , stosownie do zapisu art. 491 k.c wyznaczył dodatkowy termin do wykonania zobowiązania , z zagrożeniem konsekwencji wynikających z powyższego przepisu. Ostatecznie strony wspólnie ustaliły termin dostawy na dzień 31 sierpnia 2012r uzgadniając, iż w tym dniu powód dopłaci resztę ceny. Wobec bezskutecznego upływu powyższego terminu , powód skutecznie od umowy odstąpił. . Skoro tak – to z chwilą skutecznego oświadczenia o odstąpieniu od umowy odpada podstawa prawna spełnionego przez powoda świadczenia . Z tej przyczyny przysługuje powodowi roszczenie zwrotne i na podstawie art. 494 kc jest uprawniony do żądania zwrotu tego, co świadczył pozwanym na poczet umowy.

Z powyższych względów nie można odmówić trafności apelacji, iż stwierdzenie sądu I instancji że, powód “ zrezygnował z transakcji ” nie znajduje oparcia w zgromadzonym materiale dowodowym, skutkiem czego oparcie rozstrzygnięcia na przepisie art.405 k.c w zw. z art. 410 k.c nie może mieć miejsca i uchybia prawu materialnemu .

W sytuacjach , w których strony wiąże umowa , rozliczenia z tytułu jej niewykonania nie odbywają się na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, lecz w reżimie odpowiedzialności in contractu (tak Sąd Najwyższy w wyrokach : z dnia 19 lutego 2002r IV CKN 786/00 nie publik. w wyroku z 21 grudnia 2005 IV CK 305/05 MP 2006 nr 2 str. 60, w wyroku z 12 marca 1998 I CKN 522/97 OSN 1998 nr 11 poz. 176)

Wbrew zarzutom skarżących , irrelevantne z punktu widzenia istoty sprawy pozostają okoliczności związane z pochodzeniem środków finansowych , z których powód miał zapłacić resztę ceny.

Wreszcie ,brak uzasadnienia do kreowania przez apelanta tezy, jakoby Sąd Okręgowy dokonał ustalenia, iż powód zrezygnował z transakcji. Powyższe stanowisko Sądu I instancji nie jest wynikiem ustaleń i nie dotyczy sfery faktów , lecz jest wynikiem oceny stanu faktycznego sprawy , która to ocena prawna nie uzyskała aprobaty Sądu Apelacyjnego.

W ostateczności Sąd Apelacyjny podzielił rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego(uznając za własne poczynione przez niego ustalenia, prezentując jednak odmienne stanowisko w zakresie objętym zaskarżeniem) i jakkolwiek wyrok odpowiada prawu to wymaga zaakcentowania, iż błąd sądu polegający na pominięciu przy dokonywaniu oceny prawnej pewnych ustalonych faktów , jak i oparcie tej oceny na stanie faktycznym niedostatecznie ustalonym dla przypisania go określonej normie prawnej jest błędem – w zakresie subsumcji prawa.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Apelacyjny , na podstawie art. 385 k.p.c , orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania na podstawie rt. 98 §1 k.p.c w zw. z art. 391 § 1 k.p.c

. Na koszty złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika obliczone zgodnie z §7ust.1 pkt.1 w zw. z § 13 ust.1 pkt.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.